

О. О. ADAMENKO
Mykolaiv

THE MUSEUM CONCEPTION OF THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article describes the basic Museum conceptions of the educational institutions. Generated a definition of the Museum educational institution, its features, functions, and pedagogical program. The project of conception of the museum-laboratory 'Teacher education Mykolaiv proposed to the Institute of Pedagogical Education of Mykolaiv national university after named by V. O. Sukhomlynsky.

Keywords: museum, the museum of an educational institution, the museum conception of the educational institutions, training, research, educational work, sightseeing activities.

О. О. АДАМЕНКО
г. Николаев

КОНЦЕПЦИЯ МУЗЕЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ

В статье раскрываются основы концепции музея образовательного учреждения. Сформулировано понятие, музей образовательного учреждения, определены его особенности, функции, педагогическая программа. Предложен проект музея-лаборатории «Педагогическое образование Николаевщины» Института педагогического образования Николаевского национального университета имени В. А. Сухомлинского.

Ключевые слова: музей, музей образовательного учреждения, концепция музея образовательного учреждения, учебная работа, исследовательская деятельность, воспитательная работа, просветительская работа.

Стаття надійшла до редколегії 14.03.2014

УДК 378.016:787

О. І. АНДРЕЙКО
м. Львів

МОТИВАЦІЙНО-КОГНІТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ РОЗВИТКУ ВИКОНАВСЬКИХ УМІНЬ СКРИПАЛЯ

У статті висвітлюється інноваційний мотиваційно-пізнавальний методичний комплекс, що спрямовується на розвиток стійкої мотивації та самомотивації студентів до системного і послідовного мистецького саморозвитку, до фахового самовдосконалення. Означений комплекс складається з диференційно-мотиваційного та виконавсько-когнітивного блоків методів навчання.

Ключові слова: мотиваційно-пізнавальний методичний комплекс, диференційно-мотиваційний блок, виконавсько-когнітивний блок.

Постановка проблеми. Зміна соціально-економічних умов ставить перед вищою школою нові завдання – формування у молоді навичок соціалізації, адаптації до динамічного розвитку навчального середовища. У зв'язку з цим, у мистецьких вузах необхідно поглиблювати вимоги фахової освіти на індивідуально-рефлексивному, виконавсько-аксіологічному та творчо-регулятивному рівнях розвитку особистості. Освіта має стати механізмом психологічної, соціальної та фахової адаптації особистості, синтез яких в процесі навчання у вищих мистецьких навчальних закладах, повинен спонукати до постійного самовдосконалення, самотворення [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливого значення у мистецькій, зокрема

музичній освіті, набувають процеси спрямованості навчання на особистісно розвиваючу освіту культурологічного типу як середовище, в якому відбувається становлення самобутнього образу професіонала-особистості висвітлених у працях О. Бодіної, О. Бондаревської, І. Зязюна, О. Олексюк, Г. Падалки.

Постановка завдання. З метою формування мотиваційно-орієнтаційних засад виконавських умінь скрипаля у вищих мистецьких навчальних закладах у статті висвітлюється інноваційний **мотиваційно-пізнавальний методичний комплекс**, що спрямовується на розвиток стійкої мотивації та самомотивації студентів до системного і послідовного мистецького саморозвитку, до фахового самовдосконалення. Означений комплекс складається

з диференційно-мотиваційного та виконавсько-когнітивного блоків методів.

Метою диференційно-мотиваційного блоку методів є самоспостереження, самопізнання потенціалу – персональних диспозицій виконавця як *особистості* (рівень розвитку особистості) і як *фахівця*, *визначення реального художньо-технічного рівня розвитку виконавця (аналіз «Я-реального»)*.

Виклад основного матеріалу. Диференційно-мотиваційний блок методів містить методи формування *особистісно-спрямованої мотивації скрипаля, уміння самовмотивовуватися на постійне виконавське самовдосконалення у його фаховій діяльності*. Мета даної методики полягає у формуванні системи самомотивацій фахової діяльності скрипаля, якій характерні усвідомленість, цілеспрямованість, ієрархічність. Для досягнення сформованості даної системи обираються: *метод самоспостереження та диференціації базисних персональних диспозицій особистості музиканта-виконавця, його музичних обдарованостей та виконавсько-технічних стереотипів* [3].

З цією метою розробляються *методи самоспостереження індивідуально-фахових особливостей скрипаля, до яких відносимо. Метод спостереження типу темпераменту та його взаємозв'язку з домінуючим станом моторики виконавця у процесі роботи над музичним твором за характеристиками сили, врівноваженості, рухливості емоційних процесів збудження та гальмування*. Специфічність даного методу полягає у визначенні характеристики емоційних процесів збудження та гальмування та визначення стану моторики (м'язова напруженість, розхлябаність) на музичному матеріалі та її вербального діалогічного осмислення студентом та педагогом, для подальшого самостійного самоспостереження студентом взаємовпливу, взаємозв'язку його індивідуально-психологічних якостей на формування виконавських умінь скрипаля. Для цього спочатку обираються для виконання музичні твори (епізоди музичних творів) діаметрально протилежного характеру – дуже повільні та дуже швидкі, ліричні та драматичні. Далі обираються музичні епізоди з раптовими протилежними змінами темпів (субітальна агогіка – раптова зміна темпів: Ленто- Віваче), динаміки (субітальна динаміка: форте-піано),

артикуляції (уривчасто-зв'язно: сфорцандо-легато), та чергуванням різнохарактерної техніки скрипаля, що вимагають задіяності різнохарактерних рухів скрипаля (наприклад: легато – стакато, чергування пасажної техніки з акордами) тощо.

Якщо рівень художньо-технічної оснащеності студента доволі слабкий рекомендується здійснювати його фахову психофізіологічну діагностику на ґрунті виконання та вербального діалогічного аналізу основних скрипкових технічних прийомів, наприклад, штрихів спочатку в повільному, а потім в швидкому темпі, а далі перевірка виконання штрихів у швидкому чергуванні темпів для визначення характеру процесів емоційного збудження та гальмування, швидкості рухів та якості м'язово-рухової реакції виконавця [2]. В процесі виконання здійснюється спостереження та диференціація взаємозалежності, взаємовпливу *сили, врівноваженості, рухливості емоційних процесів збудження та гальмування на характер здійснення професійних рухів скрипаля*.

На ґрунті даних спостереження здійснюється діагностика типу темпераменту виконавця, визначення домінантного характеру його емоційних процесів (збудження, гальмування) та домінантного стану його моторики (домінантність напруженого чи розхлябаного м'язового стану). На основі виконавсько-вербального діалогічного аналізу студент спонукається до подальшого самоспостереження вияву власних рис темпераменту у виконанні музичного твору з установкою для подальшого їх осмислення.

Метод самоспостереження за типом нейродинаміки мислення музиканта-виконавця – визначення домінантності мислення музиканта-виконавця – художньо-образне (домінантність правої півкулі) чи абстрактно-логічне (домінантність лівої півкулі) визначає спосіб сприйняття та розпізнавання музичного твору чи навчально-методичної інформації, або через образ-асоціацію, або через мисленнєві операції. Визначення даних властивостей особистості здійснюється на ґрунті опанування цілим музичним твором, або його довільно обраним фрагментом. Найефективнішим у даному випадку є бліц-програвання попередньо розібраної студентом музичної мініатюри, короткого музичного твору для

швидкої орієнтації педагога у домінантності способу сприйняття інформації для подальшого здійснення вербального діалогічного аналізу, в ході якого з'ясовується, яким способом студент сприймає музичний твір. Якщо у виконанні твору скрипаль виразно відтворює знаки артикуляції, агогіки та динаміки, що характеризують емоційно-образні характеристики музичного твору, то це характеризує домінантність правої, художньо-образної півкулі виконавця. Якщо у блиц-виконанні твору виконавець слідує за точністю технічних прийомів (виконання штрихів, інтонацією, пасажною технікою чи технікою подвійних нот), без їх смислового взаємозв'язку з художньо-артикулятивними, тембральними характеристиками, це вказує на домінантність раціонального сприйняття музичного твору. Цей метод може також відпрацьовуватися і в умовах активно-аналітичного слухання та вербального опису музичного твору.

Метод самодіагностики артистично-адаптивних якостей характеру виконавця (екстраверсія-інтроверсія, невротизм-стабільність) визначає музично-комунікативне спрямування виконавця та його емоційну і технічну стабільність в умовах проведення індивідуального уроку педагогом та адаптації студента в умовах прилюдної гри. Прилюдна гра в умовах самодіагностики артистично-адаптивних якостей не обов'язково означає виступ на сцені. Вона може відбуватися за умов присутності когось зі студентів чи педагогів кафедри на уроці, завчасно спланованої педагогом, але неочікуваної для студента. В такій неочікуваній, екстремальній ситуації гри студент максимально виявляє власні кардинальні риси стабільності та невротизму, що дозволяє педагогу найбільш повно виявити його скриті позитивні та негативні виконавські риси. Для здійснення самодіагностики стабільності в умовах прилюдного виступу, студенту необхідно виконувати найскладніші для нього епізоди з твору в звичайних ситуаціях перед колегами, викладачами різних спеціальностей з метою здійснення самоаналізу виконання в даних ситуативних умовах.

Здійснення діагностики базисних персональних диспозицій музиканта-виконавця в перспективі визначає траєкторію індивідуальної методики розвитку музиканта і має вели-

ке значення для потенційно-проективного формування стилю його виконавської діяльності, визначення здатності до персоналізації музичного твору.

Методика самостереження та диференціації технічно-виконавських стереотипів скрипаля спрямовується на диференціацію м'язового відчуття, доцільної форми руху як основи раціональної доцільності технічних умінь скрипаля, та виявлення художньо-доцільних технічних прийомів як вияву взаємозв'язку художнього образу твору та його технічного втілення. Даний метод передбачає самодіагностику технічних навичок скрипаля на ґрунті їх раціонального сенсорномоторного усвідомлення. З цією метою здійснюється самодіагностика всіх технічних прийомів правої та лівої рук скрипаля для визначення характеру спрямованості самомотивації на диференціацію, виявлення раціонально-доцільних стереотипів скрипаля. Для виявлення художньо-стильових технічних стереотипів скрипаля здійснюється самодіагностика наявності художньо-образної асоціації технічного прийому, тобто наявності емоційно-когнітивного навантаження кожного технічного прийому, що робить їх змістовними і такими, що в перспективі піддаються контролю та регуляції в процесі подальшого опанування скрипковим репертуаром у вищих мистецьких навчальних закладах.

Таким чином, формування самомотивації на досягнення індивідуальної техніки скрипаля, що включає її раціональне та художньо-стильове становлення, здійснюється на основі семіотико-семантичного розуміння змісту музичного твору та його сенсорно-перцептивного відтворення художньо-доцільними засобами виразності скрипаля.

Отже, диференційно-мотиваційний блок методів спрямовується на формування усвідомленої, особистісно-фахової спрямованості (зорієнтованості) системи мотивацій виконавської діяльності на постійне виконавське самовдосконалення, якій притаманна самоусвідомленість, цілеспрямованість, ієрархічність, що досягається на ґрунті методики самостереження та диференціації (самодіагностики) базисних персональних диспозицій виконавця, музичних обдарованостей та технічних стереотипів скрипаля.

Виконавсько-когнітивний блок методів охоплює методи формування самомотивації, самоспрямованості виконавця на пізнання логічно-образної, композиційно-драматургічної форми художньо-значимих творів скрипкового репертуару, а також на активізацію самомотивації самопізнання наукового та практичного підґрунтя традиційних та інноваційних методик навчання на скрипці, визначення їх науково-методичної новизни.

Даний методичний блок включає *метод самопізнання різностильового нормативно-базисного репертуару скрипаля*, визначення художньо-образних ідеалів, особливостей композиторської техніки написання музичного твору, тобто драматургії та композиції найбільш художньо-цінних музичних творів скрипкового мистецтва за стильовою диференціацією. Даний метод застосовується в навчальному процесі з метою спрямованості потреби студента на виконавське осмислення нормативно-базисного репертуару, що включає пізнання творів різних стилів, та визначення особливостей їх виконання різними за стилями виконавцями, для подальшого розширення, збагачення, або ж зміни орієнтирів особистісно-вартісного репертуару. Наприклад, студент тяжіє до виконання творів класиків і вважає класичний репертуар для себе особистісно-вартісним, таким який йому найближчий естетико-ментально, художньо-ціннісно та художньо-технічно. Однак, пізнання творів романтичної скрипкової музики розширює його виконавський менталітет і може змінювати його уподобання, смаки, ідеали, тобто виконавський світогляд, що впливає на сформовані особистісно-значущі орієнтири виконавського репертуару.

Метод самопізнання особистісно-значущих ідеалів художнього та технічного виконання творів скрипкового репертуару, спрямовується на визначення особистісно-вартісних типів та стилів виконання скрипкових творів для розширення та збагачення художньо-технічного тезаурусу виконавця, для досягнення уміння самостійного добору репертуару, планування обсягу самостійної роботи над ним.

Застосування методів ґрунтового пізнання нормативно-базисного та особистісно-вартісного репертуару доцільно здійснювати у навчальному процесі 1-3 курсів вищих мис-

тецьких закладів зі спеціального інструменту, з метою досягнення оптимального збалансованого добору репертуару майбутнього виконавця для його подальшої творчої презентації на бакалаврських та магістерських іспитах.

Методи когнітивно-системного осмислення теоретико-практичних засад навчання гри на скрипці здійснюється за диференційованим самопізнанням консервативних, традиційних та прогресивних методичних скрипкових шкіл та визначення методичної спрямованості їх навчання – емпіричної, наукової, цілісно-системної.

Даний метод спрямовується на формування у студентів мотивації когнітивно-ієрархічного та ціннісно-ієрархічного (когнітивно-системного) осмислення базисних методик навчання гри на скрипці, для ґрунтового усвідомлення їх основних спільних ознак та відмінностей, у зв'язку з чим визначаються такі основні їх показники: 1) підхід до формування виконавської підготовки (догматичний, декларативний, системний); 2) характеристика методики навчання (емпірична, наукова, системно-формуєча); 3) кінцевий результат – модель виконавця (виконавець-наслідувач, виконавець-ремесник, виконавець-майстер).

Уведення методу когнітивно-системного осмислення методики навчання гри на скрипці у мистецьких вузах забезпечує цілеспрямованість пізнавального мистецько-виконавського процесу в цьому напрямку і в подальшому сприяє визначенню індивідуальної траєкторії методичного забезпечення розвитку виконавської культури скрипаля з урахуванням потенційної регуляції даного процесу.

Висновки та перспективи дослідження. Таким чином, мотиваційно-орієнтаційний методичний комплекс спонукає до рефлексивної пізнавально-виконавської творчості скрипаля, що уможливорює самопізнання (самопостереження, самодиференціацію та самоаналіз) базисних та креативно-потенційних персональних диспозицій скрипаля, формування самомотивації на їхнє постійне самовдосконалення, сприяє розвитку художньо-технічної рефлексії скрипаля. Самопізнання – самопостереження, самодиференціація та самоаналіз професійного становлення основних складових професіоналізму скри-

паля є в перспективі одними із чинників формування його виконавського ціннісного самостворення як сутнісної характеристики мистецько-персоналізованого підходу формування виконавської культури.

О. І. АНДРЕЙКО

Lviv

MOTIVATIONAL-COGNITIVE ORIENTATION OF DEVELOPMENT OF VIOLINIST'S PERFORMING ABILITIES

In an article innovational motivational-cognitive methodical complex, which is directed for development of stable motivation and selfmotivation of students until they reach system and consistent artistic development as well as professional selfimprovement, is lightened. Definite complex consists of differential –motivational and performing-cognitive blocs of methods.

Key words: motivational-cognitive methodical complex, differential-motivational bloc, performing-cognitive bloc.

О. И. АНДРЕЙКО

г. Львов

МОТИВАЦИОННО-КОГНИТИВНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ ИСПОЛНИТЕЛЬСКИХ УМЕНИЙ СКРИПАЧА

В статье освещается инновационный мотивационно-познавательный методический комплекс, который направляется на развитие устойчивой мотивации и самомотивации студентов к системному и последовательному художественному саморазвитию, к профессиональному самосовершенствованию. Данный комплекс состоит из дифференционно-мотивационного и исполнительско-когнитивного блоков методов обучения.

Ключевые слова: мотивационно-познавательный методический комплекс, дифференционно-мотивационный блок, исполнительско-когнитивный блок.

Стаття надійшла до редколегії 18.03.14

УДК: 74+37.046.12+372.36

О. Є. БІЛГОРОДСЬКА

м. Одеса

АНАЛІЗ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО СТАНУ ДІТЕЙ 6–7-РІЧНОГО ВІКУ ПРИ ФОРМУВАННІ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК У ПРОЦЕСІ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена актуальній проблемі початкової освіти – аналізу психофізіологічного стану дітей 6–7-річного віку при формуванні художньо – графічних вмінь та навичок у процесі образотворчої діяльності. Вибір напрямку статті обумовлений сучасними завданнями початкової загальної освіти. Особлива увага у статті спрямована певні проблеми у подоланні психофізіологічних труднощів при формуванні художньо-графічних вмінь та навичок на уроках образотворчого мистецтва.

Ключові слова: молодший шкільний вік, навчання, образотворче мистецтво, оволодіння, художньо-графічні вміння та навички, труднощі, формування, психофізіологічний стан.

Постановка проблеми. В історії вітчизняної педагогіки питання художньо-графічної підготовки учнів початкової школи завжди привертала увагу науковців. Сучасні програ-

ми з образотворчого мистецтва, запропоновані для початкової школи, повинні формувати у молодших школярів певний обсяг художньо-графічних умінь та навичок. У сучасних дослі-